

ONTHARDEN

INLEIDING

Ontharden is een bovengrondse infiltratiemaatregel waarbij de verharding zoals asfalt, beton of stoeptegels worden weggehaald om meer oppervlakte vrij te maken waar water kan infiltreren.

VOORDELEN

Door waterdoorlatende en natuurlijke oppervlakken te herstellen, helpen we wateroverlast en droogte te verminderen. Bestaande verharding weghalen is een relatief goedkope maatregel in verhouding met het positieve effect dat het heeft op waterinfiltratie.

Een vochtige bodem kan namelijk beter (regen)water opnemen en vasthouden dan een droge bodem wanneer er een (intense) regenbui valt. Dit heeft vier redenen:

1. **Wateropnamecapaciteit:** wanneer een bodem vochtig maar niet verzadigd is, kan die meer water opnemen dan een droge bodem. Een extreem droge bodem kan juist harder worden en moeilijker water absorberen, wat leidt tot meer afstroming en een verhoogd risico op overstromingen.
2. **Vermindering van oppervlakkige afvoer:** een vochtige bodem zorgt ervoor dat regenwater meer tijd heeft om in de grond te infiltreren in plaats van snel over het oppervlak weg te stromen. Een vochtige bodem vertraagt het water en vermindert de kans op plotselinge bovengrondse afvoer die overstromingen kan veroorzaken.
3. **Bodemstructuur en infiltratie:** als de bodem vochtig wordt gehouden, behoudt hij een goede structuur en wordt hij minder gevoelig voor verdichting. Een goed doorwortelde en losse bodem, ondersteund door vocht, laat water beter doorstromen naar diepere lagen. Dit helpt om overbelasting van waterlopen en rioleringen te voorkomen.
4. **Vegetatie en wortelstructuren:** planten spelen een cruciale rol in het behouden van vochtige bodems, omdat hun wortels de grondstructuur verbeteren en vocht vasthouden. Een vochtige bodem ondersteunt gezonde plantengroei, wat verdere absorptie van regenwater mogelijk maakt. Deze staan dus rechtstreeks in relatie met elkaar.

VOORDELEN

Daarnaast heeft het weghalen ook voordelen die hittestress tegengaan.

1. Vermindering van het hitte-eilandeffect: verharde oppervlakken zoals asfalt en beton absorberen en houden warmte vast, waardoor het tijdens warme dagen en nachten heter wordt en blijft. Groene oppervlakken zoals gras, kruiden, struiken en bomen absorberen minder warmte én geven verkoeling door schaduw en verdamping (transpiratie) van water via de bladeren.

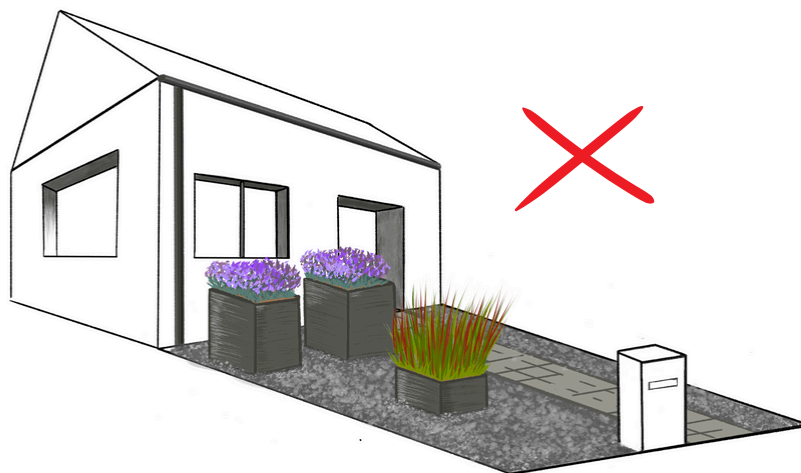

3. Verbeterde luchtkwaliteit: planten en bomen dragen bij aan een betere luchtkwaliteit. Ze filteren fijn stof en andere verontreinigingen uit de lucht en zorgen bovendien voor zuurstofproductie. Planten gebruiken CO₂ om te groeien en zetten die om in zuurstof.

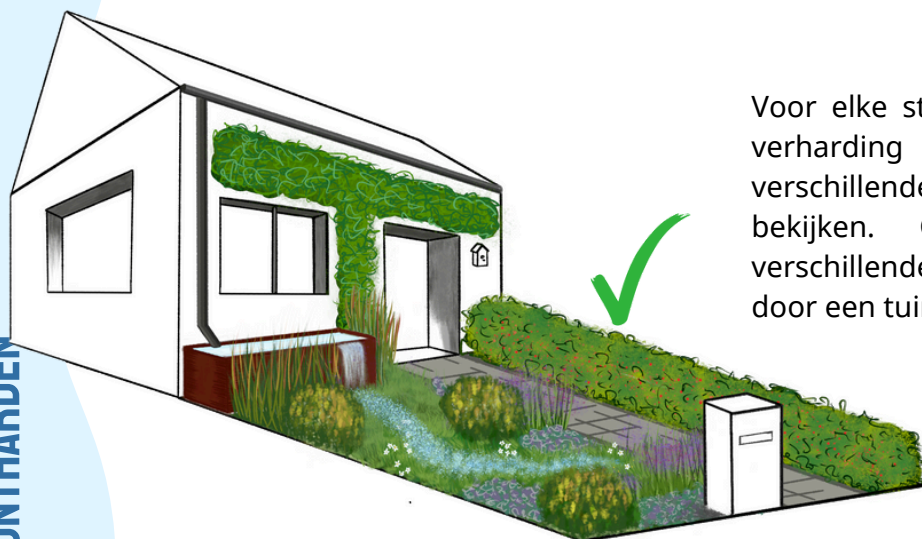
4. Ondersteunen van de biodiversiteit: verharding beperkt de ruimte voor plant- en diersoorten. Een groene omgeving daarentegen biedt ruimte voor meer verschillende fauna en flora. Door te ontharden ontstaat er dus meer ruimte voor natuurlijke ecosystemen. Een grotere biodiversiteit versterkt de natuurlijke weerbaarheid van de omgeving en draagt bij aan een gezonder en veerkrachtiger ecosysteem.

ONTWERPOPTIES

Elke verharde oppervlakte in je voor-, zij- of achtertuin kan ten minste deels uitgebroken worden. Ga na welke de veelgebruikte wandelpaden zijn of welke verharding echt nodig is (bv. voor de rijsporen van de auto). Op de plaatsen waar verharding noodzakelijk is, kan je kiezen voor waterdoorlatende (half)verharding. Deze zijn verkrijgbaar in talloze vormen en kleuren.

Voor elke stijl en smaak bestaat er een type verharding die ook groen is. Online kun je verschillende voorbeelden ter inspiratie bekijken. Ga ook eens luisteren bij verschillende bedrijven of laat je begeleiden door een tuinarchitect.

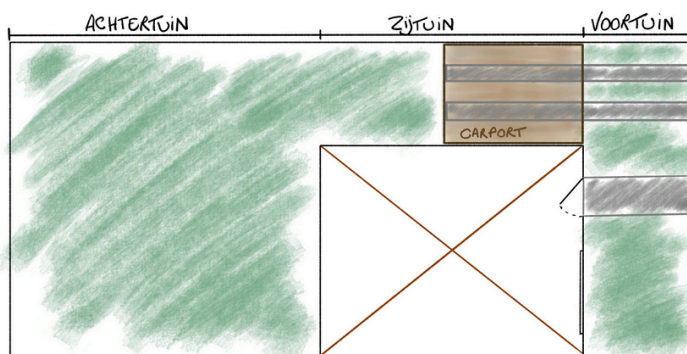

WETGEVING

Sinds 1 januari 2023 zijn afbraak- en onthardingswerken vrijgesteld van de vergunningsplicht. Net zoals voor het slopen/verwijderen van installaties of constructies, die vallen onder de bepalingen van het Vrijstellingenbesluit (artikel 13.1 Vrijstellingenbesluit), kan men nu ook zonder omgevingsvergunning ontharden.

Opgelet: er zijn echter een hele reeks uitzonderingen zoals onder andere bij vastgesteld en beschermd erfgoed,... En ook kan de gemeente strengere regels opleggen dan wat de Vlaamse Overheid heeft bepaald. Lokaal kan ontharden dus wel vergunningsplichtig zijn. Vraag het dus even na bij de gemeente alvorens je aan de slag gaat.

Een maximale verharding van 80 m² is toegestaan in je zij- en achtertuin samen. Overschrijd je deze oppervlakte, dan moet je een vergunning aanvragen. Opgelet: je moet àlle verhardingen meetellen: een terras, tuinpad, vijver of zwembad én boord, maar ook kunstgras, grindoppervlakten of andere halfverhardingen/waterdoorlatende verhardingen **omdat deze essentiële ecosysteemfuncties van de bodem verhinderen.**

Meer details over vergunningen en verhardingen vind je [op de website van de Vlaamse Overheid](#).

Er bestaat ook zoiets als 'noodzakelijke verharding' waarvoor een vrijstelling bestaat voor een vergunning. Hiermee wordt bedoeld: de verharding naar je voordeur en de verharding naar je garage. Deze mogen respectievelijk maximum 1,5 m en 3 m breed zijn. Wil je een bredere verharding aanleggen? Dan valt de vrijstelling weg en moet je ook hiervoor een vergunning aanvragen – ook wanneer de totale oppervlakte onder de 80 m² blijft. Hou steeds rekening met de **richtlijnen in de GSV Hemelwater/Hemelwaterverordening én met de regelgeving van jouw gemeente**: het is vaak zo dat je verplicht bent om te kiezen voor waterdoorlatende verharding.

Moet je voor je inrit een gracht overbruggen? Dan is er altijd een vergunning nodig. Wil je graag parkeerplekken aanleggen in de voortuin? Dan moet je altijd een vergunning aanvragen. Hierbij wordt er geen onderscheid gemaakt of je boven of onder de grens van 80 m² zit.

STAPPENPLAN

Voor je begint

- **Bepaal het doel:** waarom wil je ontharden? (Wil je meer biodiversiteit creëren, een groenere lunchplek creëren of meer water opvangen?)
- **Onderzoek de nuttige verharding:** registreer gedurende een maand welke delen van je verharde oppervlakten in je (voor)tuin je gebuikt.
- **Onderzoek de bodem:** gebruik de DOV-databank voor bodeminfo.
- **Test de waterdoorlatendheid van je bodem:** graaf een put van 30 cm diep, 30 cm breed en 30 cm lang. Giet een emmer (10 l) regenwater in de put. Meet hoelang het duurt tot het water helemaal geïnfiltrerd is. Duurt dit langer dan 4 uur, dan heb je een slecht doorlatende bodem.
- **Kies geschikte planten:** selecteer planten op basis van de bodemsoort, lichtinval, ruimte, de afstand tot de perceelsgrens ...
- **Onderzoek je buur(t):** hoor eens rond of burens ook plannen hebben, je kan eventueel samenwerken of samen de tegels laten oppikken.
- **Verken mogelijke gemeentelijke subsidies:** Verschillende gemeentes bieden een premie voor elke m² die je onthardt.

Ontharden

- **Haal de verharding eruit:** dit kan je doen met een breekijzer/koevoet. Indien nodig moet je een drillboor gebruiken.
- **Regel regenwaterinfiltratie:** nu je een ruimte onthard hebt, kan je deze opvullen met water absorberende beplanting of overweeg een wadi, vijver of grindrand om regenwater op te vangen en te laten infiltreren.
- **Koppel het regenwater af dat op de overblijvende verharding valt:** voer het regenwater dat op je verharde oppervlak valt niet af richting je riolering. Zorg dat dit water terechtkomt in je beplanting om vang het op in een wadi of greppel (zie andere fiches).
- **Kies doorlatende verharding:** wil je toch verharding gebruiken? Kies dan verharding dat water toch de mogelijkheid biedt om te infiltreren. Er bestaan talloze opties van grasdallen, grindgazon en nieuwe waterdoorlatende materialen als gedeeltelijke verharding.

Onderhoud

- Afhankelijk van de gekozen waterdoorlatende oplossing of beplanting.

MATERIAAL

- Gereedschap
  - Breekhamer of sloopgereedschap
  - Schop of spade
  - Kruiwagen
- Grondstoffen
  - Grind of zand (voor de basis van een doorlatende bodem)
  - Grondverbeters zoals compost

Indien er wordt gekozen voor doorlaatbare verharding (niet limitatief):

- Grasdallen
- Kleiklinkers
- Grindgazon
- Beplanting
- Planten die passen bij de bodemsoort
- Bodembedekkers zoals schors, houtsnippers of mulch

KOSTPRIJS & PREMIES

- Voor het zelf uitvoeren van de onthardingswerken kan je rekening houden met een bedrag van €20 tot €50 per m² voor het opvullen van het oppervlak met zand. Verder varieert de prijs naargelang de soort beplanting of andere waterdoorlatende verharding dat je gebruiken wil.
- De Vlaamse overheid voorziet een [subsidie voor ontharding en vergroening](#).
- Bekijk of je verder nog recht hebt op andere premies of tegemoetkomingen voor van je gemeente via de gemeentelijke website of via de [Vlaamse overheid](#).
- Sommige gemeentes faciliteren bovendien op andere manieren, bijvoorbeeld de tegeltaxi van stad Antwerpen. Informeer bij je gemeente of en hoe zij jouw onthardingsproject (met de wijk) kunnen ondersteunen.

EXTRA INFO

- Kom te weten wat de doorlaatbaarheid van je ondergrond is: [Welkom bij Databank Ondergrond Vlaanderen | DOV](#) of [doe zelf thuis de emmertest](#).
- Indien je beroep wil doen op een aannemer of architect kan je terecht bij de [ondertekenaars van de Green Deal Natuurlijke Tuinen](#) van Departement Omgeving.
- Instructievideo van [Dialoog vzw](#).
- Onthardingsvideo's van Vlaams-Brabant: [Bloemen erin, beton eruit](#), [Puin hergebruiken](#), [ontharden in een stadstuin](#).

